

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

12. detsember 2019*

Eelotsusetaotlus – Sotsiaalpoliitika – Direktiiv 79/7/EMÜ – Meeste ja naiste võrdne kohtlemine sotsiaalkindlustuse valdkonnas – Artikli 4 lõiked 1 ja 2 – Artikli 7 lõige 1 – Hüvitise arvutamine – Direktiiv 2006/54/EÜ – Meeste ja naiste võrdne kohtlemine tööhõive ja elukutse küsimustes – Riigisisese õiguse normid, milles on ette nähtud nende naiste õigus pensionilisale, kellel on vähemalt kaks bioloogilist või lapsendatud last ja kes saavad osamakselist püsiva töövõimetuse pensioni – Samas olukorras olevatele meestele sellise õiguse andmata jätmine – Võrreldav olukord – Otsene sooline diskrimineerimine – Erandid – Puudumine

Kohtuasjas C-450/18,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Juzgado de lo Social n° 3 de Gerona (Girona töökohus nr 3, Hispaania) 21. juuni 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 9. juulil 2018, menetluses

WA

versus

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president J.-C. Bonichot, Euroopa Kohtu asepresident R. Silva de Lapuerta, kohtunikud M. Safjan (ettekandja), L. Bay Larsen ja C. Toader,

kohtujurist: M. Bobek,

kohtusekretär: ametnik L. Carrasco Marco,

arvestades kirjalikku menetlust ja 13. juuni 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- WA, esindaja: *abogado* F. Casas Corominas,
- Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS), esindajad: A. R. Trillo García, L. Martínez-Sicluna Sepúlveda ja P. García Perea, hiljem *letrados* L. Martínez-Sicluna Sepúlveda ja P. García Perea,
- Hispaania valitsus, esindaja: L. Aguilera Ruiz,

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

– Euroopa Komisjon, esindajad: N. Ruiz García, C. Valero ja I. Galindo Martín, hiljem N. Ruiz García ja C. Valero,

olles 10. septembri 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab ELTL artikli 157 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiivi 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (ELT 2006, L 204, lk 23) tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud kahe lapse isa WA ja Instituto Nacional de la Seguridad Sociali (INSS) (Hispaania sotsiaalkindlustusamet) vahelises kohtuvaidluses WA-le sellise pensionilisa maksmisest keeldumise üle, millele on õigus naistel, kellel on vähemalt kaks bioloogilist või adopteeritud last.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 79/7/EMÜ

- 3 Nõukogu 19. detsembri 1978. aasta direktiivi 79/7/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte järkjärgulise rakendamise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas (EÜT 1979, L 6, lk 24; ELT eriväljaanne 05/01, lk 215) teises ja kolmandas põhjenduses on märgitud:

„võrdse kohtlemise põhimõtet sotsiaalkindlustuse valdkonnas tuleks esmalt rakendada riiklikes sotsiaalkindlustusskeemides, mis pakuvad kaitset haiguse, invaliidsuse, vanaduse, tööõnnetuste, kutsehaiguste ja töötuse puhul ning sotsiaalabis, kuivõrd see on ette nähtud eespool mainitud skeemide täiendamiseks või asendamiseks;

võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamine sotsiaalkindlustuse valdkonnas ei piira nende sätete kohaldamist, mis käsitlevad naiste kaitset seoses raseduse ja sünnitusega; selles suhtes võivad liikmesriigid vastu võtta erisätteid naiste kohta, et kaotada ebavõrdne kohtlemine“.

- 4 Direktiivi artikli 1 kohaselt:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on sotsiaalkindlustuse valdkonnas meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte (edaspidi „võrdse kohtlemise põhimõte“) järkjärguline rakendamine artiklis 3 ettenähtud sotsiaalkindlustuse ja muu sotsiaalkaitse valdkondades.“

- 5 Direktiivi artiklis 2 on ette nähtud:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse töötava elanikkonna – see tähendab töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate ning selliste töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate, kelle tegevus on katkenud haiguse, õnnetuse või sunnitud töötuse tõttu, samuti tööotsijate – ning pensionile jäänud või invaliidistunud töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate suhtes.“

6 Direktiivi artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse:

a) riiklike sotsiaalkindlustusskeemide suhtes, mis pakuvad kaitset järgmistel juhtudel:

- haigus,
- invaliidsus,
- vanadus,
- tööõnnetused ja kutsehaigused,
- töötus;

[...]“.

7 Direktiivi 79/7 artikkel 4 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Võrdse kohtlemise põhimõte tähendab, et puudub igasugune otsene või kaudne sooline diskrimineerimine, eriti seoses perekonnaseisuga, ning eelkõige siis, kui kõne all on:

- skeemide ulatus ja neile ligipääsu tingimused,
- sissemakse kohustus ja sissemaksete arvutamine,
- hüvitiste arvutamine, sealhulgas abikaasa ja ülalpeetavate puhul suurendatava hüvitise arvutamine, ning hüvitise saamise õiguse kestuse ja säilitamise tingimused.

2. Võrdse kohtlemise põhimõte ei piira sätete kohaldamist, mis käsitlevad naiste kaitset seoses raseduse ja sünnitusega.“

8 Direktiivi artikli 7 kohaselt:

„1. Käesolev direktiiv ei piira liikmesriikide õigust selle reguleerimisalast välja arvata:

[...]

b) vanaduspensioniskeemidega seotud eelised, mis antakse lapsed üles kasvanud isikutele; õiguste omandamine hüvitiste saamiseks perioodide eest, mil töö oli katkestatud;

[...]

2. Liikmesriigid kontrollivad perioodiliselt üle lõike 1 kohaselt reguleerimisalast väljaarvatud valdkonnad, et neis valdkondades toimuvat sotsiaalset arengut silmas pidades kindlaks teha, kas asjaomaste väljaarvamiste säilitamine on põhjendatud.“

Direktiiv 2006/54

- 9 Direktiiviga 2006/54 tunnistati kehtetuks nõukogu 9. veebruari 1976. aasta direktiiv 76/207/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamisega ning töötingimustega (EÜT 1976, L 39, lk 40; ELT eriväljaanne 05/01, lk 187), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2002. aasta direktiiviga 2002/73/EÜ (EÜT 2002, L 269, lk 15; ELT eriväljaanne 05/04, lk 255).
- 10 Direktiivi 2006/54 põhjenduses 13 on märgitud:
- „Oma 17. mai 1990. aasta otsuses [Barber, C-262/88, EU:C:1990:209]) otsustas Euroopa Kohus, et kõik kutsealase pensioni vormid moodustavad osa töötasust [EÜ] asutamislepingu artikli 141 tähenduses.“
- 11 Direktiivi artikli 1 kohaselt:
- „Käesoleva direktiivi eesmärk on tagada meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamine tööhõive ja elukutse küsimustes.
- Selleks sisaldab käesolev direktiiv sätteid võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamiseks järgmistes valdkondades:
- [...]
- b) töötingimused, sealhulgas töötasu;
- c) kutsealased sotsiaalkindlustusskeemid.
- [...]“.
- 12 Direktiivi artikli 2 lõikes 1 on sätestatud:
- „Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:
- [...]
- f) *kutsealased sotsiaalkindlustusskeemid* – [direktiiviga 79/7] reguleerimata kindlustusskeemid, mille eesmärk on töötavatele isikutele, nii töötajatele kui ka füüsilisest isikust ettevõtjatele, ettevõtetes või ettevõtete ühenduses, majandustegevuse alal, kutsealases sektoris või sektorite grupis anda hüvitisi, mis täiendavad või asendavad riiklike sotsiaalkindlustusskeemide alusel makstavaid hüvitisi, olgu sellistes skeemides liikmeksõlemine kohustuslik või vabatahtlik.“

Hispaania õigus

- 13 Sotsiaalkindlustuse üldseaduse (Ley General de la Seguridad Social) kuninga 30. oktoobri 2015. aasta seadusandliku dekreediga 8/2015 (Real Decreto Legislativo 8/2015) heaks kiidetud redaktsiooni (BOE nr 261, 31.10.2015, lk 103291) (edaspidi „LGSS“) artikli 7 lõike 1 järgi:

„Olenemata nende soost, tsiviilõiguslikust seisundist ja kutsealast, kohaldatakse Hispaanias elavatele hispaanlastele ning Hispaania territooriumil elavatele või seaduslikult viibivatele välismaalastele osamakseliste hüvitiste puhul sotsiaalkindlustussüsteemi, kui nad töötavad Hispaanias ja kuuluvad ühte järgnevates punktides nimetatud kategooriatest:

- a) töötajad, kes osutavad teenuseid teise isiku arvel töötajate põhimääruse konsolideeritud teksti (texto refundido Estatuto de los Trabajadores) artikli 1 lõikes 1 ette nähtud tingimustel erinevates majandusharudes või nendega võrdsustatud töötajad, olenemata sellest, kas tegemist on tähtajaliste, hooajaliste või alaliste töötajatega, ka „fijos discontinuos“, sealhulgas kodukontoris töötajad, seda kõikidel juhtudel sõltumata töötaja kutsealast, talle makstava töötasu liigist ja suurusest ning tema töösuhte üldisest olemusest;
- b) füüsilisest isikust ettevõtjad, olenemata sellest, kas neile kuulub või ei kuulu üksikettevõtte või pereettevõtte, kes on üle 18-aastased ja kelle puhul on täidetud kõik tingimused, mis on sõnaselgelt ette nähtud käesolevas seaduses või selle rakendamiseks vastu võetud õigusaktis;
- c) töötajate ühistute liikmeks olevad töötajad;
- d) üliõpilased;
- e) avalikus-, tsiviil- ja sõjaväeteenistuses olevad ametnikud.“

- 14 LGSSi artikli 60 lõike 1 kohaselt:

„Pensionilisa on õigus saada demograafilise panuse eest sotsiaalkindlustusse naistel, kes on bioloogiliste või lapsendatud laste vanemad ja kellele makstakse sotsiaalkindlustussüsteemi mis tahes skeemi alusel osamakselist vanadus-, lese- või püsiva töövõimetuse pensioni.

See pensionilisa, mis on oma õiguslikult laadilt igast aspektist käsitatav osamakselise riikliku pensionina, on summa, mis saadakse nimetatud pensionide algsummale teatud protsendi kohaldamisel olenevalt laste arvust järgmise skaala järgi:

- a) kahe lapse puhul: 5 protsenti.
- b) kolme lapse puhul: 10 protsenti.
- c) nelja või enama lapse puhul: 15 protsenti.

Pensionilisa saamise õiguse andmisel ja selle suuruse kindlaksmääramisel võetakse arvesse ainult enne vastava pensioni saamise õiguse tekkimist sündinud või lapsendatud lapsi.“

- 15 LGSSi artikli 196 lõikes 3 on ette nähtud:

„Püsiva täieliku töövõimetuse korral makstakse rahalist hüvitist eluaegse pensionina.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 16 INSS tegi 25. jaanuaril 2017 otsuse maksta WA-le püsiva täieliku töövõimetuse tõttu pensioni 100% ulatuses baasmäärast (edaspidi „25. jaanuari 2017. aasta otsus“). Selle pensioni suuruseks oli 1603,43 eurot kuus, mille lisandusid pensioni kohandused.
- 17 WA esitas selle otsuse peale vaide, milles ta väitis, et kahe tütre isana on tal õigus saada LGSSi artikli 60 lõike 1 järgi selles ette nähtud pensionilisa (edaspidi „vaidlusalune pensionilisa“), mis on 5% tema pensioni põhisummast, ja seda samadel tingimustel naisega, kes on kahe lapse ema ja kellele makstakse Hispaania sotsiaalkindlustussüsteemi kuuluva skeemi alusel osamakselist püsiva töövõimetuse pensioni.
- 18 INSS jättis 9. juuni 2017. aasta otsusega WA vaide rahuldamata ja 25. jaanuari 2017. aasta otsuse muutmata. INSS märkis selle kohta, et vaidlusalust pensionilisa makstakse ainult naistele, kes saavad Hispaania sotsiaalkindlustussüsteemi järgi osamakselist pensioni ja kellel on vähemalt kaks last, nende demograafilise panuse eest sotsiaalkindlustusse.
- 19 Vahepeal esitas WA 23. mail 2017 kaebuse 25. jaanuari 2017. aasta otsuse peale Juzgado de lo Social n° 3 de Geronale (Girona töökohus nr 3, Hispaania) paludes tunnustada tema õigust vaidlusaluse pensionilisa saamiseks.
- 20 18. mail 2018 anti Juzgado de lo Social n° 3 de Geronale (Girona töökohus nr 3) teada, et WA oli surnud 9. detsembril 2017. Tema abikaasa DC astus tema õigusjärglasena põhikohtuasja menetlusse. Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab, et selliselt saaks maksta vaidlusalust pensionilisa kuni WA surmani.
- 21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et LGSSi artikli 60 lõikes 1 on antud naistele, kellel on vähemalt kaks bioloogilist või adopteeritud last, nende demograafilise panuse eest sotsiaalkindlustusse õigus saada vaidlusalust pensionilisa, kuid samas olukorras olevatel meestel sellist õigust ei ole. Nimetatud kohus kahtleb sellise sätte kooskõlas liidu õigusega.
- 22 Nimelt võiks LGSSi artikli 60 lõikes 1 toodud väljend „demograafilise panuse eest sotsiaalkindlustusse“ käia nii naiste kui meeste kohta, sest nii laste saamine kui ka vastutus laste eest hoolitsemisel, nendega tegelemisel, nende toitmisel ja kasvatamisel puudutab igäht, kes on ema või isa. Järelikult võib töö katkestamine pärast lapse sündi või adopteerimist või nende eest hoolitsemiseks mõjutada ühtemoodi ebasoodsalt nii naisi kui mehi, olenemata nende demograafilisest panusest sotsiaalkindlustusse. Seega nähakse LGSSi artikli 60 lõikes 1 ette põhjendamatu erinev kohtlemine samasuguses olukorras olevate naiste kasuks ja meeste kahjuks.
- 23 Laste saamisel toovad naised siiski isiklikult ja tööalaselt suurema ohvri. Nad peavad nimelt toime tulema raseduse ja lapse sünniga, mis nõuab ilmselgeid bioloogilisi ja füsioloogilisi ohverdusi, mis ei ole naiste kahjuks mitte ainult füüsiliselt, vaid ka seoses tööga ja õigustatud ootusega karjääri edenemiseks. Bioloogilisest vaatepunktist võib LGSSi artikli 60 lõike 1 olla põhjendatud osas, millega selles soovitakse kaitsta naisi raseduse ja sünnitusega kaasnevate tagajärgede eest.
- 24 Nendel asjaoludel otsustas Juzgado de lo social n° 3 de Gerona (Girona töökohus nr 3) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [ELTL] artiklis 157 ja direktiivis [76/207], mida on muudetud direktiiviga [2002/73] ja uuesti sõnastatud direktiiviga [2006/54], tunnustatud võrdse kohtlemise põhimõtet, mis keelab igasuguse soolise diskrimineerimise, rikub niisugune liikmesriigi seadus (konkreetselt [LGSSi] artikli 60 lõige 1), mis annab õiguse saada pensionilisa demograafilise panuse eest sotsiaalkindlustusse naistele, kes on

bioloogiliste või lapsendatud laste vanemad ja kellele makstakse sotsiaalkindlustussüsteemi kuuluva skeemi alusel osamakselist vanadus-, lese- või püsiva töövõimetuse pensioni, kuid ei anna seevastu seda õigust samas olukorras olevatele meestele?”

Eelotsuse küsimuse analüüs

Sissejuhatavad märkused

- 25 ELTL artiklis 267 sätestatud liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu vahelises koostöömenetluses on Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel poolelioleva kohtuasja lahendada. Seda arvestades peab Euroopa Kohus talle esitatud küsimused vajaduse korral ümber sõnastama. Nimelt on Euroopa Kohtu ülesanne tõlgendada kõiki liidu õiguse sätteid, mida liikmesriigi kohtud vajavad oma menetluses olevate kohtuasjade lahendamiseks, isegi kui viimased ei ole selliseid sätteid Euroopa Kohtule esitatud küsimustes sõnaselgelt maininud (26. juuni 2008. aasta kohtuotsus Wiedemann ja Funk, C-329/06 ja C-343/06, EU:C:2008:366, punkt 45, ning 8. mai 2019. aasta kohtuotsus PI, C-230/18, EU:C:2019:383, punkt 42).
- 26 Käesolevas kohtuasjas ei takista ka see, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on oma küsimustes formaalselt piirdunud ainult ELTL artikli 157 ja direktiivi 2006/54 sätete tõlgenduse küsimisega, Euroopa Kohut esitamast riigisisesele kohtule kõiki liidu õiguse tõlgendamise aspekte, mis võivad olla tarvilikud tema menetluses oleva kohtuasja lahendamisel, olenemata sellest, kas riigisisene kohus neile oma küsimuses viitas või mitte. Sellega seoses on Euroopa Kohtu ülesanne tuletada liikmesriigi kohtu esitatud teabest ja eelkõige eelotsusetaotluse põhjendustest need liidu õigusnormid, mida on põhikohtuasja vaidluse eset silmas pidades vaja tõlgendada (vt selle kohta 12. jaanuari 2010. aasta kohtuotsus Wolf, C-229/08, EU:C:2010:3, punkt 32, ja 8. mai 2019. aasta kohtuotsus PI, C-230/18, EU:C:2019:383, punkt 43).
- 27 Käesoleval juhul palus kahe lapse isa WA maksta talle LGSSi artikli 60 lõike 1 alusel selles ette nähtud pensionilisa, mis tuleks liita talle püsiva täieliku töövõimetuse tõttu makstavale osamakselisele pensionile.
- 28 Selle kohta tuleb märkida, et mõiste „tasu“ alla ELTL artikli 157 lõike 2 tähenduses kuuluvad need pensionid, mille aluseks on töötajat ja tööandjat ühendav töösuhe, kuid mitte need, mille aluseks on riiklik skeem, mille rahastamises on osalenud töötajad, tööandjad või teatavatel juhtudel ametiasutused, kuid mis sõltuvad rohkem sotsiaalpoliitilistest kaalutlustest kui töösuhetest. Järelikult ei saa selle mõistega hõlmata sotsiaalkindlustusskeeme või sotsiaalkindlustushüvitisi (nagu vanaduspensionid), mida reguleerib otse seadus ja mille puhul on välistatud ettevõtte- või kutsealasisesed kokkulepped ning mida tuleb kohaldada üldiselt määratletud töötajate kategooriatele (22. novembri 2012. aasta kohtuotsus Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 29 Selline osamakseline püsiva töövõimetuse pension, nagu seda saab WA ning mille põhjal arvutatakse asjaomane pensionilisa, näib olevat pension, mis sõltub vähem töötaja ja tööandja töösuhetest kui sotsiaalsetest kaalutlustest käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis viidatud kohtupraktika tähenduses.
- 30 Lisaks on LGSSi artikli 60 lõikes 1 täpsustatud, et vaidlusalune pensionilisa on oma õiguslikult laadilt igast aspektist käsitatav osamakselise riikliku pensionina.
- 31 Sotsiaalpoliitilised, riigikorralduslikud või eetilised kaalutlused või isegi eelarvekaalutlused, mida riigisisene seadusandja arvestas või võis arvestada skeemi kehtestamisel, ei saa tõepoolest prevaleerida, kui pension puudutab vaid üht erilist töötajate kategooriat, sõltub otseselt töötatud ajast ning kui

pensionisumma arvutatakse viimase palga alusel (28. septembri 1994. aasta kohtuotsus Beune, C-7/93, EU:C:1994:350, punkt 45, ja 22. novembri 2012. aasta kohtuotsus Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, punkt 23).

- 32 Nagu väidab INSS, siis esimene neist kolmest tingimusest ei tundu olevat täidetud, sest Euroopa Kohtule esitatud toimikus puuduvad igasugused andmed selle kohta, et selline pension nagu põhikohtuasjas puudutaks vaid ühte erilist töötajate kategooriat.
- 33 Järelikult ei kuulu selline osamakseline püsiva töövõimetuse pension mõiste „tasu“ alla ELTL artikli 157 lõigete 1 ja 2 ning direktiivi 2006/54 tähenduses (vt selle kohta 13. veebruari 1996. aasta kohtuotsus Gillespie jt, C-342/93, EU:C:1996:46, punkt 14; 22. novembri 2012. aasta kohtuotsus Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, punkt 25, ja 14. juuli 2016. aasta kohtuotsus Ornano, C-335/15, EU:C:2016:564, punkt 38).
- 34 Lisaks nähtub direktiivi 2006/54 artikli 1 teise lõigu punktist c koostoimes selle direktiivi artikli 2 lõike 1 punktiga f, et seda direktiivi ei kohaldata direktiiviga 79/7 reguleeritud riiklikele skeemidele.
- 35 Vaidlusalune pensionilisa kuulub seevastu viimasena nimetatud direktiivi kohaldamisalasse, sest see pension on osa riiklikust skeemist, mis pakub kaitset direktiivi 79/7 artikli 3 lõikes 1 loetletud juhtumi, s.o invaliidisuse korral ja on selle puhul pakutava kaitsega otseselt ja tegelikult seotud (vt selle kohta 16. detsembri 1999. aasta kohtuotsus Taylor, C-382/98, EU:C:1999:623, punkt 14, ja 22. novembri 2012. aasta kohtuotsus Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, punkt 26).
- 36 Nimelt on sellise pensionilisa eesmärk kaitsta naisi, kellel on vähemalt kaks bioloogilist või adopteeritud last ja kes saavad invaliidisuspensioni, et neile oleks tagatud vajalikud elatusvahendid, seda eelkõige nende vajadusi arvestades.
- 37 Nendel asjaoludel tuleb esitatud küsimusest aru saada nii, et sellega soovitakse sisuliselt teada, kas direktiivi 79/7 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis näevad ette naistele demograafilise panuse eest sotsiaalkindlustusse õiguse pensionilisale, kui neil on vähemalt kaks bioloogilist või adopteeritud last ja nad saavad riiklikust sotsiaalkindlustussüsteemist osamakselist püsiva töövõimetuse pensioni, samas kui meestel, kes on samasuguses olukorras, sellisele pensionilisale õigust ei ole.

Sisulised küsimused

- 38 Direktiivi 79/7 artikli 4 lõike 1 kolmanda taande järgi tähendab võrdse kohtlemise põhimõte, et puudub igasugune otsene või kaudne sooline diskrimineerimine, eriti seoses perekonnaseisuga, ning eelkõige siis, kui kõne all on hüvitiste arvutamine.
- 39 Põhikohtuasi puudutab püsiva töövõimetuse korral makstava pensioni kogusumma arvutamist kahe lapsega mehele, kes on esitanud taotluse vaidlusaluse pensionilisa saamiseks.
- 40 LGSSi artikli 60 lõike 1 kohaselt makstakse naistele demograafilise panuse eest sotsiaalkindlustusse vaidlusalust pensionilisa juhul, kui neil on vähemalt kaks bioloogilist või adopteeritud last ja kui nad saavad sotsiaalkindlustussüsteemi kuuluva skeemi alusel ka osamakselist püsiva töövõimetuse pensioni. Seevastu meestele, kes on samas olukorras, seda pensionilisa ei maksta.
- 41 Seega näib, et need riigisisesed õigusnormid kohtlevad halvemini mehi, kellel on vähemalt kaks bioloogilist või adopteeritud last. Selline ebasoodsam sool põhinev kohtlemine võib kujutada endast otsest diskrimineerimist direktiivi 79/7 artikli 4 lõike 1 tähenduses.

- 42 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt seisneb diskrimineerimine erinevate eeskirjade kohaldamises võrreldavatele olukordadele või samade eeskirjade kohaldamises erinevatele olukordadele (13. veebruari 1996. aasta kohtuotsus Gillespie jt, C-342/93, EU:C:1996:46, punkt 16, ja 8. mai 2019. aasta kohtuotsus Praxair MRC, C-486/18, EU:C:2019:379, punkt 73).
- 43 Järelikult tuleb kontrollida, kas põhikohtuasjas vaidlusalustes riigisiseses õigusnormides ette nähtud meeste ja naiste erinev kohtlemine puudutab isikute kategooriaid, kes on võrreldavas olukorras.
- 44 Olukordade võrreldavuse nõue ei eelda mitte seda, et olukorrad oleksid identsed, vaid üksnes seda, et need oleksid sarnased (26. juuni 2018. aasta kohtuotsus MB (soovahetus ja vanaduspension), C-451/16, EU:C:2018:492, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 45 Olukordade võrreldavust ei tule hinnata mitte üldiselt ja abstraktselt, vaid spetsiifiliselt ja konkreetselt, võttes arvesse kõiki asjaolusid, mis neid olukordi iseloomustavad, ning lähtudes eelkõige kõnealuse eristamise kehtestanud riigisiseses õigusnormide esemest ja eesmärgist; vajaduse korral tuleb arvestada selle valdkonna põhimõtteid ja eesmärgi, kuhu need riigisisesed õigusnormid kuuluvad (26. juuni 2018. aasta kohtuotsus MB (soovahetus ja vanaduspension), C-451/16, EU:C:2018:492, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 46 Mis puudutab LGSSi artikli 60 lõikega 1 järgitavat eesmärki, milleks on naistele sotsiaalkindlustusse tehtud demograafilise panuse hüvitamine, siis selle kohta tuleb märkida, et meeste demograafiline panus on sama vajalik kui naiste oma.
- 47 Järelikult ei saa ainult demograafiline panus sotsiaalkindlustussüsteemi põhjendada seda, et mehed ja naised ei ole vaidlusaluse pensionilisa maksmisel võrreldavas olukorras.
- 48 Vastuses Euroopa Kohtu kirjalikule küsimusele rõhutas Hispaania valitsus aga seda, et vaidlusaluse pensionilisa eesmärk ei ole üksnes hüvitada vähemalt kahe lapsega naisele tema demograafiline panus sotsiaalkindlustussüsteemi. See pensionilisa nähti ette meetmena, mille eesmärk on tasandada meeste ja naiste pensionide suuruse vahet, mis on tingitud nende erinevast kutsealasest tegevusest. Selle eesmärgiga sooviti tagada adekvaatne pension nendele naistele, kes ei ole suutnud piisavalt osamakseid teha ning kelle pension on seetõttu väiksem, kui nende tööalane karjäär oli katkenud või lühenenud seetõttu, et neil on kaks või enam last.
- 49 Lisaks on INSS enda kirjalikes seisukohtades väitnud, et vaidlusalust pensionilisa õigustavad sotsiaalpoliitilised kaalutlused. Selle kohta esitab INSS rea statistilisi andmeid, millest nähtub meeste ja naiste pensionide suuruse vahe ning samuti pensionide suuruse vahe, kui tegemist on ühelt poolt naistega, kellel ei ole lapsi või on ainult üks laps, võrreldes teiselt poolt naistega, kellel on vähemalt kaks last.
- 50 Siinkohal tuleb seoses eesmärgiga vähendada vaidlusaluse pensionilisa abil naiste ja meeste pensionide suuruse vahet, viidata sellele, et LGSSi artikli 60 lõike 1 eesmärk on vähemalt osaliselt kaitsta naisi lapsevanemaks olemisel.
- 51 Kuid esiteks on tegemist omadusega, mis võib olla ühtemoodi nii meestel kui naistel, ning teiseks saab isa olukorda laste kasvatamisel võrrelda ema omaga (vt selle kohta 29. novembri 2001. aasta kohtuotsus Griesmar, C-366/99, EU:C:2001:648, punkt 56, ja 26. märtsi 2009. aasta kohtuotsus komisjon vs. Kreeka, C-559/07, ei avaldata, EU:C:2009:198, punkt 69).
- 52 Eelkõige asjaolu, et seoses laste kasvatamisega tekkiv tööalane halvemus puudutab rohkem naisi, sest naised tegelevad lastekasvatusega üldiselt rohkem, ei ole selline, mis välistaks nende olukorra võrreldavuse mehe omaga, kes on pühendunud oma laste kasvatamisele ja kellele said seetõttu osaks samasugused halvemused karjääris (vt selle kohta 29. novembri 2001. aasta kohtuotsus Griesmar, C-366/99, EU:C:2001:648, punkt 56).

- 53 Nimetatud asjaoludel, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 66, selliste statistiliste andmete olemasolu, mis tõendavad struktuuriliste erinevuste esinemist naiste ja meeste pensionide suurusel, ei ole piisav, et oleks võimalik asuda seisukohale, et vaidlusaluse pensionilisa maksmisel ei ole naised ja mehed lapsevanematena võrreldavas olukorras.
- 54 Euroopa Kohtu praktikas on asutud seisukohale, et direktiivi 79/7 artikli 4 lõikes 1 sätestatud otsese soolise diskrimineerimise keelust erandi tegemine on võimalik vaid selles direktiivis ammendavalt loetletud juhtudel (vt selle kohta 3. septembri 2014. aasta kohtuotsus X, C-318/13, EU:C:2014:2133, punktid 34 ja 35, ning 26. juuni 2018. aasta kohtuotsus MB (soovahetus ja vanaduspension), C-451/16, EU:C:2018:492, punkt 50).
- 55 Mis puudutab erandi põhjendusi, siis tuleb esimesena märkida, et direktiivi 79/7 artikli 4 lõike 2 järgi ei välista võrdse kohtlemise põhimõtte selliseid sätteid, mis näevad ette naiste kaitse seoses raseduse ja sünnitusega.
- 56 Sellega seoses nähtub Euroopa Kohus praktikast, et jättes liikmesriikidele õiguse säilitada või kehtestada õigusnorme, mille eesmärk on selline kaitse, tunnustab direktiivi 79/7 artikli 4 lõike 2 esiteks, et tulenevalt naiste ja meeste võrdse kohtlemise põhimõttest on põhjendatud kaitsta naise bioloogilist seisundit raseduse ajal ja pärast rasedust ning teiseks ema ja lapse erilist suhet sünnitusele järgneval ajal (vt seoses direktiiviga 76/207 selle kohta 12. juuli 1984. aasta kohtuotsus Hofmann, 184/83, EU:C:1984:273, punkt 25, ja 19. septembri 2013. aasta kohtuotsus Betriu Montull, C-5/12, EU:C:2013:571, punkt 62).
- 57 Käesoleval juhul ei sisalda aga LGSSi artikli 60 lõike 1 ühtegi elementi, mis seostaks vaidlusaluse pensionilisa maksmise rasedus- ja sünnituspuhkuse kasutamise või halvemusega, mis võib naisele osaks saada karjääris, sest ta jäi töölt kõrvale sünnitusejärgsel ajal.
- 58 Seda pensionilisa makstakse muu hulgas ka lapsed adopteerinud naisele, mis näitab, et riigisisene seadusandja ei soovinud piirduda LGSSi artikli 60 lõike 1 kohaldamisel nende naiste bioloogilise seisundi kaitsega, kes on sünnitanud.
- 59 Lisaks, nagu seda märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 54, ei nõua see säte, et naised peaksid laste saamise ajaks töötamise katkestama, seega ei ole ette nähtud tingimust, et nad oleksid kasutanud rasedus- ja sünnituspuhkust. Sellise olukorraga on eelkõige tegemist juhul, kui naine on sünnitanud enne tööle asumist.
- 60 Seepärast tuleb asuda seisukohale, et selline pensionilisa, nagu on arutusel põhikohtuasjas, ei kuulu diskrimineerimise keelu erandi alla, mis on ette nähtud direktiivi 79/7 artikli 4 lõikes 2.
- 61 Teisena ei piira see direktiiv vastavalt artikli 7 lõike 1 punktile b liikmesriikide õigust selle reguleerimisalast välja arvata vanaduspensioniskeemidega seotud eeliseid, mis antakse lapsed üles kasvatanud isikutele, ja õiguste omandamist hüvitiste saamiseks perioodide eest, mil töö oli laste kasvatamise tõttu katkestatud.
- 62 Selle kohta tuleb märkida, et igatahes ei sõltu LGSSi artikli 60 lõike 1 järgi vaidlusaluse pensionilisa maksmine laste kasvatamisest ega sellega seotud töö katkestamisest, vaid üksnes sellest, et pensionilisa saavatel naistel on vähemalt kaks bioloogilist või adopteeritud last ja neile makstakse sotsiaalkindlustussüsteemi kuuluva skeemi alusel osamakselist vanadus-, lese- või püsiva töövõimetuse pensioni.
- 63 Järelikult ei ole direktiivi 79/7 artikli 7 lõike 1 punkt b kohaldatav sellise hüvitise suhtes nagu vaidlusalune pensionilisa.

- 64 Lõpuks tuleb veel lisada, et ELTL artikli 157 lõikes 4 on sätestatud, et pidades silmas meeste ja naiste täieliku ja tegeliku võrdõiguslikkuse tagamist tööasjus, ei takista võrdse kohtlemise põhimõtte ühtki liikmesriiki säilitamast või võtmast meetmeid, mis sätestavad erilised eelised, et hõlbustada alaesindatud sool tegutsemist oma kutsealal ja ära hoida või heastada halvemusi tööalases karjääris.
- 65 Seda sätet ei saa aga kohaldada sellise riigisisese sätte nagu LGSSi artikli 60 lõike 1 suhtes, sest vaidlusaluse pensionilisa puhul piirduakse üksnes sellega, et naistele antakse pensioni määramisel lisasumma, seda eelkõige püsiva invaliidisuse korral, ilma et see heastaks probleeme, mis võivad neil esineda tööalase karjääri jooksul, ning see pensionilisa ei tundu heastavat naistel karjääri jooksul taluda tulnud halvemusi seeläbi, et neid aidatakse karjääris, ja tagavat seega konkreetselt meeste ja naiste täieliku võrdõiguslikkuse kutsetegevuses (vt selle kohta 29. novembri 2001. aasta kohtuotsus Griesmar, C-366/99, EU:C:2001:648, punkt 65, ja 17. juuli 2014. aasta kohtuotsus Leone, C-173/13, EU:C:2014:2090, punkt 101).
- 66 Järelikult tuleb asuda seisukohale, et sellised riigisisised õigusnormid nagu põhikohtuasjas kujutavad endast otsest soolist diskrimineerimist ning on seetõttu direktiiviga 79/7 keelatud.
- 67 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 79/7 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugused riigisisised õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis näevad ette naistele õiguse pensionilisale, kui neil on vähemalt kaks bioloogilist või adopteeritud last ja nad saavad riiklikust sotsiaalkindlustussüsteemist osamakselist püsiva töövõimetuse pensioni, samas kui meestel, kes on samasuguses olukorras, sellisele pensionilisale õigust ei ole.

Kohtukulud

- 68 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 19. detsembri 1978. aasta direktiivi 79/7/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte järkjärgulise rakendamise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugused riigisisised õigusnormid nagu põhikohtuasjas, mis näevad ette naistele õiguse pensionilisale, kui neil on vähemalt kaks bioloogilist või adopteeritud last ja nad saavad riiklikust sotsiaalkindlustussüsteemist osamakselist püsiva töövõimetuse pensioni, samas kui meestel, kes on samasuguses olukorras, sellisele pensionilisale õigust ei ole.

Allkirjad